

УДК 656.024.2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Прохорова Ю.В., к.е.н., викладач (ХНЕУ)

Дробілко Е.К., магістр (ХНЕУ)

У статті розглянуто становлення фондового ринку України, основні етапи формування та необхідність державного регулювання на фондовому ринку. Наведено аналітичний огляд ринку цінних паперів за останні роки. Досліджено активність українських банків та процес інвестування на фондовому ринку. Ці питання було розглянуто в результаті аналітичних досліджень та реалізовано у вигляді графіків.

Ключові слова: фондовий ринок, державне регулювання, індекс ПФТС, аналіз, інвестування.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. На фінансовому ринку України комерційний банк є спеціалізованим фінансовим посередником. Кожний банк прагне зайняти конкурентні позиції не тільки на ринку банківських послуг, але і на ринку цінних паперів. Його особливість полягає в тому, що він є своєрідним індикатором визначення процесу інвестування на фондовому ринку. Саме тому проблеми менеджменту на фондовому ринку, ефективності інвестування та постійної зміни фондових індексів є актуальними на сьогоднішній день для усіх суб'єктів банківської сфери. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність розгляду ринку цінних паперів, проведення постійного аналізу, встановлення об'єктів капіталізації та емітентів, визначення обсягу торгів на цьому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. У сучасній літературі існує вже багато робіт, які присвячені розгляду фондового ринку України та проблемам інвестування у цінні папери. Відомі автори (Кіреєва О.І., Шаповалова М.М., Кублікова Т.Б., Кубліков В.К., Івашук Н.І.) достатньо повно розкривають суть формування та розвитку фондового ринку України, особливості процесу інвестування та інвестиційної діяльності банків [1, 2]. В нових дослідженнях звертається увага на низьку питому вагу вкладень у цінні папери у розрізі активних операцій банків та недостатню розвиненість фондового ринку України.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. У сучасних умовах важливим завданням фондового ринку є створення умов, за якими інвестор може в будь-який час повернути вкладені в цінні папери грошові кошти шляхом їхнього продажу. На ринку цінних паперів українські банки зустрічаються з низкою проблем вдалого та ефективного інвестування. Їхня діяльність ґрунтується на необхідності раціонального вибору, який стосується купівлі того чи іншого цінного паперу, вдалого формування портфелів цінних паперів, а також

стратегій управління цими портфелями. Тому, враховуючи, що банківська система на фондовому ринку посідає лідируючу позицію при здійсненні емісійних, інвестиційних та посередницьких операцій, особливий інтерес являє собою дослідження діяльності українських банків на ринку цінних паперів.

Формування цілей статті (постановка завдання). Розгляд необхідності державного регулювання на ринку цінних паперів. Аналітичний огляд фондового ринку та дослідження інвестиційної діяльності українських банків.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Фінансовий сектор є тією частиною економіки, яка безпосередньо пов'язана з діяльністю фінансових інститутів. Останні здійснюють акумулювання та трансформацію заощаджень або тимчасово вільних коштів одних економічних агентів у інвестиції інших, забезпечують розподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки і, в кінцевому підсумку, сприяють сталому економічному розвитку. Основними фінансовими посередниками виступають банки як кредитні установи і професійні учасники фондового ринку, які, пропонуючи інвесторам альтернативні варіанти вкладення їх заощаджень, є конкурентами на ринку фінансових послуг.

За загальноприйнятим визначенням фондовий ринок (ринок цінних паперів) – ринок, на якому відбувається купівля-продаж пайових, боргових та похідних цінних паперів. Процес становлення в Україні відбувався в умовах відсутності необхідної практики та досвіду і супроводжувалось періодичною зміною його моделі. Тому на сучасному етапі розвитку фондовий ринок України має елементи як європейської, так і американської моделей фондових ринків. Це зумовило особливості формування ринку цінних паперів в Україні, яке складалося з двох етапів [1]:

1) політика державного «невтручання», відсутність єдиної концепції формування;

2) активна і конструктивна участь держави, формування правового забезпечення і системи

регулювання, розвиток інфраструктури ринку.

Саме на другому етапі було розпочато діяльність спеціального органу державного регулювання – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Необхідність підвищення значення держави було зумовлено відсутністю чітких функцій та виконання правил діяльності на фондовому ринку. Також на процес активного державного контролю вплинула певна нерозвиненість ринку. Це сприяло запобіганню монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції, появленню гарантування прав власності на цінні папери, захисту прав учасників фондового ринку та створенню умов для ефективної мобілізації та розміщення ресурсів з урахуванням інтересів суспільства. Тому наявність державного регулювання є необхідним аспектом розвитку фондового ринку України.

На сьогодні найбільш розповсюдженим показником, який характеризує аналітичний огляд фондового ринку України, є індекс першої фондової торговельної системи (ПФТС). ВАТ «Фондова біржа ПФТС» (створена у липні 2005 року) є найбільшим торговельним майданчиком цінних паперів України. Торги йдуть в електронній формі, у робочі дні, за результатами яких розраховується індекс ПФТС. Він розраховується щодня на основі середньозваженої

ціни по угодах [3]. Особливістю таких торгів є те, що для розрахунку використовують лише ті акції, що є у вільному обігу на фондовому ринку. Не враховуються акції, що перебувають у власності держави, емітента, стратегічних інвесторів, а також у перехресному володінні. Така методика розрахунку підвищує вплив на індекс цінних паперів підприємств, приватизація яких завершена.

У «індексний кошик» індексу ПФТС входять найбільш ліквідні акції, по яких відбувається найбільше число угод. За станом на 02.03.2010 р. цей «кошик» налічує 22 акції різних емітентів, серед яких найбільшу середньозважену ціну складають (в дужках тикер ПФТС) [3]: Дніпроенерго (DNEN); Єнакіївський металургійний завод (ENMZ); Мотор-Січ (MSICH); Сумське машинобудівне НВО ім. Фрунзе (SMASH); Укрнафта (UNAF); Західенерго (ZHEN).

На рис. 1 зображена динаміка індексу ПФТС за останні роки. За результатами 2009 р. індекс, що відображає коливання цін на акції найбільш привабливих підприємств, зменшився порівняно з 2007-червнем 2008 р. більш ніж на 25%. На початку березня показник ПФТС опустився до рівня 199,12 пунктів (06.03.2009 р.) [3]. Така тенденція падіння показника, насамперед, зумовлена світовою фінансовою кризою.

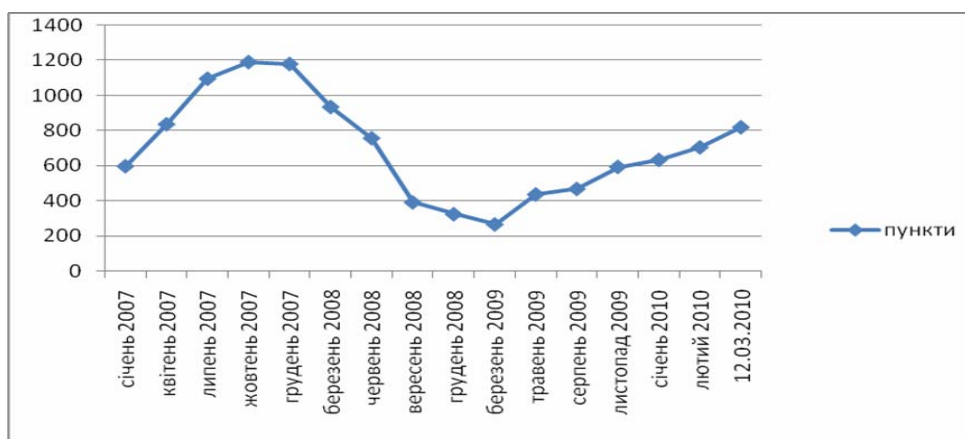

Рисунок 1 - Динаміка індексу ПФТС у 2007-березні 2010 році

З початку квітня 2009 року індекс почав поступово зростати і до березня 2010 року не було виявлено жодного падіння пунктів. На початку листопада 2009 року індекс мав значення близьке до 600 пунктів, а вже на кінець лютого 2010 року – вже більше 700 пунктів. Можна зауважити, що спостерігається хоча і не стрімке зростання, але поступово індекс ПФТС наближається до рівня найбільшого свого значення у жовтні 2007 року (трохи менше 1200 пунктів). Про тенденцію зростання свідчить перевищення показника відмітки

810 пунктів на початку березня 2010 року, що безумовно сприяє зростанню вартості акцій підприємств України. Але стверджувати про стрімку зміну динаміки ще зарано, хоча дуже вірогідною є можливість поступового зросту індексу ПФТС.

Також вагомим при діагностиці фондового ринку є встановлення показника інвестування банків у цінні папери [2]. Необхідність визначення вкладень у цінні папери зумовлює проведення аналізу структури активів банків у розрізі статей за останні роки (рис. 2) [4].

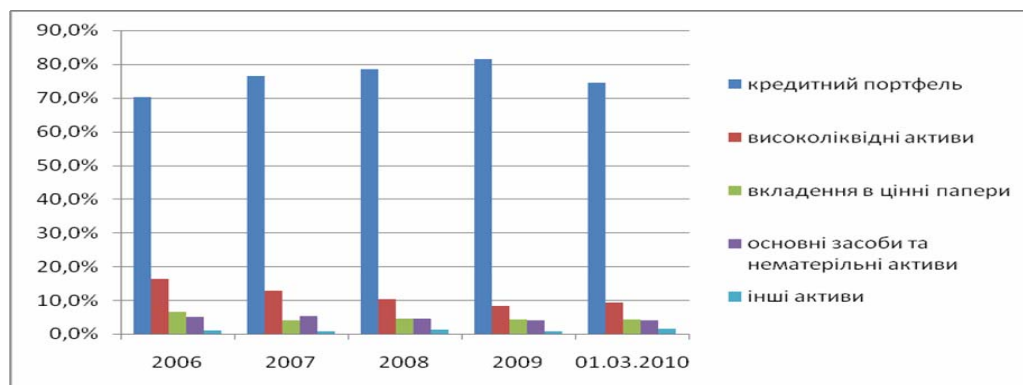

Рисунок 2 - Динаміка структури загальних активів банків України

Як можна побачити з рис. 2, протягом 2007-2009 років зберігалася тенденція до зростання загальних активів. Нарівні з цим питома вага інвестицій банків в загальних активах є досить низькою; у 2006-2009 рр. навіть спостерігалось невелике зменшення частки вкладень в цінні папери.

За станом на 01.03.2010 року інвестування українських банків у цінні папери залишається на дуже низькому рівні і складає лише трохи більше 4% загальної суми активів. Це свідчить про низьку частку інвестиційних коштів на ринку цінних паперів. Комерційні банки не приймають на себе інвестиційні ризики, акцентуючи активні операції з кредитним портфелем.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Отже, можна зробити висновок, що сьогоднішня ситуація безумовно свідчить про активність діяльності на ринку цінних паперів. З кожним роком зростає значення інвестора з емітентом на фондовому ринку України. Але обсяги інвестування у цінні папери з боку комерційних банків є дуже незначними в порівнянні із аналогічним показником розвинутих країн. Питома вага вкладень у цінні папери вже багато років не перевищує 7%. Що стосується

міжнародної банківської діяльності, то частка вільних грошових ресурсів, яка спрямовується банками на придбання цінних паперів, становить від 20% до 40%. Саме тому поняття «розвиненість» не асоціюється із фондовим ринком України. Інвестори вбачають дуже великі ризики, а українські банки не збільшують обсяги придбання цінних паперів у свої портфелі. Підвищення активності при здійсненні інвестиційних операцій банків вимагає проведення постійного дослідження фондового ринку, його індексів. Тому доцільним буде розгляд діагностики вкладень у цінні папери в подальших роботах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Питання функціонування та вдосконалення інфраструктури фондового ринку України: Інформаційно-аналітичні матеріали / За ред. к.е.н. О.І. Кірсєва, к.е.н. М.М. Шаповалової та к.е.н. Н.І. Гребеник – К.: Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 132с.
2. Кублікова Т.Б., Кубліков В.К. Інвестиції на ринку цінних паперів. – О.: Видавництво ОРІДУ НАДУ, 2006. – 424с.
3. <http://www.pfts.com> 4. <http://www.bank.gov.ua>

Аннотація. В статті рассмотрено становлення фондового ринку України, основні етапи формування і необхідність державного регулювання на фондовому ринку. Приведен аналітичний огляд ринку цінних паперів за останні роки. Досліджено активність українських банків і процес інвестування на фондовому ринку. Ці питання були розглянуті в результаті аналітичних досліджень і реалізовані в формі графіків.

Ключеві слова: фондовий ринок, державне регулювання, індекс ПФТС, аналіз, інвестування.

Summary. Creation of stock market of Ukraine, main phases of formation and necessity of state regulation on stock market are considered in the article. Analytical review of the securities market for the last few years is offered. Activity of Ukrainian banks and an investment process on stock market are researched. These problems are considered by analytical researches and embodied as graphs.

Key words: stock market, state regulation, PFTS Index, analysis, investment.

Рецензент к.е.н., доцент ХНЕУ Полтавська Є.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.